

УДК 339.9

DOI: 10.33813/2224-1213.24.2021.6

Фрунза Світлана Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів та економіки Економіко-технологічного інституту імені Роберта Ельворті, м. Кропивницький
ORCID iD: 0000-0002-2081-7777
frunzasa@gmail.com,

Романюк Людмила Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, ЦНТУ, м. Кропивницький
ljudmyla.romaniuk@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-1980-4047

Насипайко Дар'я Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, ЦНТУ, м. Кропивницький
dariusn1304@gmail.com
ORCID iD: 0000-0001-8374-0917

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Мета статті полягає у дослідженні особливостей фінансування виробництва інтелектуального продукту транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації. **Методологія дослідження** – системно-структурні та порівняльні дослідження (для розуміння логіки фінансування виробництва інтелектуального продукту транснаціональних корпорацій), статистично-економічний аналіз (при здійсненні оцінки стану та перспектив ролі транснаціональних корпорацій). **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні особливостей управління фінансами в транснаціональних компаніях та визначенні основних аспектів міжнародного фінан-

сового менеджменту, що сприятиме збільшенню масштабів виробництва інтелектуального продукту транснаціональних корпорацій та розвитку міжнародних господарських зв'язків. **Висновки.** За результатами дослідження зроблено висновок про зростання ролі транснаціональних корпорацій, що визначається їх участю у виробництві світового валового продукту, збільшенні частки міжнародного руху капіталу, праці та інших ресурсів. Про їх вагомість у світовій економіці свідчать масштаби зарубіжних операцій в усіх галузях та сферах суспільного виробництва. Головні перешкоди у фінансуванні транснаціональних корпорацій – це неузгодження інтересів компаній та урядів приймаючих країн, врахування економічних, політичних, валютно-фінансових та законодавчих ризиків.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, транснаціоналізація, інвестиції, інновації, науково-дослідні розробки, дослідно-конструкторські роботи.

Фрунза Светлана Анатольевна

*кандидат экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой финансов и экономики,
Экономико-технологический институт имени Роберта Ельворти*

Романюк Людмила Михайловна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международных экономических отношений, ЦНТУ.*

Насипайко Дарья Сергеевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международных экономических отношений, ЦНТУ.*

Особенности финансирования производства интеллектуального продукта транснациональных корпораций

Цель статьи заключается в исследовании особенностей финансирования производства интеллектуального продукта транснациональных корпораций в условиях глобализации.

Методология исследования – системно-структурные и сравнительные исследования (для понимания логики финансирования производства интеллектуального продукта транснациональных корпораций), статистически-экономический анализ (при оценке состояния и перспектив роли транснациональных корпораций). **Научная новизна** заключается в обосновании особенностей управления финансами в транснациональных компаниях и определении основных аспектов международного финансового менеджмента, что будет способствовать увеличению масштабов производства интеллектуального продукта транснациональных корпораций и развития международных связей. **Выводы.** По результатам исследования сделан вывод о возрастании роли транснациональных корпораций, определяется их участием в производстве мирового валового продукта, увеличении доли международного движения капитала, труда и других ресурсов. Об их значимости в мировой экономике свидетельствуют масштабы зарубежных операций во всех отраслях и сферах общественного производства. Главные препятствия в финансировании транснациональных корпораций – это несогласованность интересов компаний и правительств принимающих стран, учет экономических, политических, валютно-финансовых и законодательных рисков.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, транснационализация, инвестиции, инновации, научно-исследовательские разработки, опытно-конструкторские работы.

Svitlana Frunza,

*Associate Professor, PhD in Economics,
Robert Elvorti Economics and Technology Institute*

Liudmyla Romaniuk,
*Associate Professor, PhD in Economic,
Central Ukrainian National Technical University*

Daria Nasypaiko,
*Associate Professor, PhD in Economic,
Central Ukrainian National Technical University*

Features of financing the production of intellectual product of transnational corporations

The purpose of the article is to study the features of financing the production of intellectual products of multinational corporations in the context of globalization. Research methodology – system-structural and comparative research (to understand the logic of financing the production of intellectual products of multinational corporations), statistical and economic analysis (in assessing the status and prospects of the role of transnational corporations). **The scientific novelty** is to substantiate the peculiarities of financial management in multinational companies and to determine the main aspects of international financial management, which will increase the production of intellectual products of multinational corporations and the development of international economic relations. The article identifies the distinctive features of modern multinational companies and technologically sound strategies that contribute to their economic success. The main ways to obtain long-term investments and the peculiarities of the formation of strategic alliances and their agreements are clarified. Various forms of international cooperation are considered. **Conclusions.** According to the results of the study, it was concluded that the role of transnational corporations is growing, which is determined by their participation in world gross domestic product, increasing the share of international movement of capital, labor and other resources. Their importance in the world economy is evidenced by the scale of foreign operations in all sectors and areas of social production. The main obstacles to the financing of multinational corporations are the disagreement of the interests of companies and governments of the host countries, taking into account economic, political, monetary, financial and legal risks. Ukraine is able to use the model of open innovation networks as a key to entering the global innovation economy in line with current trends.

Keywords: *transnational corporations, transnationalization, investments, innovations, research and development, research and development works.*

Постановка проблеми. Однією з основних тенденцій, що характеризують світову економіку на сучасному етапі розвитку, є її глобалізація, де визначну роль відіграють транснаціональні корпорації, які виконують роль провідних торгових підприємств, інвесторів, поширювачів сучасних технологій, науково-технічного прогресу, стимуляторів міжнародної трудової міграції. Транснаціональні корпорації закладають основу взаємозалежної економічної діяльності різних країн світу та мають значення основи глобальної економіки. На сучасному етапі, транснаціональні корпорації є головними суб'єктами світової і важливої частини національної економіки, роль яких з кожним роком зростає. Саме тому глобалізація економічних процесів у світі на фоні активізації транснаціональних корпорацій прискорює транснаціоналізацію і українських компаній, проте для господарської діяльності в Україні транснаціоналізація підприємств виступає економічним механізмом, що спонукає до нових пріоритетів суспільного відтворення, цілей зовнішньоекономічної політики, особливостей та умов участі держави у міжнародному поділі праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансування транснаціональних корпорацій присвячено значну кількість публікацій. Серед напрацювань вітчизняних авторів слід відзначити праці О. Чернової та О. Пазиніч [1], І. Скавронської та О. Мадараш [2], Т. Нікітіної [3], Е. Лимонової, К. Архіпової [4] та інших. Водночас, незважаючи на ґрунтовні напрацювання багатьох вчених, не повністю розкритими залишаються питання стосовно особливостей фінансування виробництва інтелектуального продукту транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей фінансування виробництва інтелектуального продукту транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність міжнародних господарських зв'язків спонукає до світових об'єднань, товариств та коаліцій у господарських структурах. Основним організуючим початком у цьому процесі виступає транснаціональна корпорація (далі ТНК), яка втілює в собі сучасний міжнародний бізнес. Причому не завжди мова йде про транснаціональні компанії гігантських розмірів, дуже часто зустрічаються ТНК порівняно невеликі за масштабами операцій, але надзвичайно гнучкі, виключно ефективні з точки зору виробництва і прибутку (особливо в сфері наукоємних технологій, обслуговування і ін.). Відмінною рисою сучасних ТНК, як і раніше, залишається міжнародний характер їх діяльності, але вже не стільки за ознакою країни походження капіталу, скільки по напряму його господарської діяльності. ТНК стають інтернаціональними в процесі збільшення прибутку, проте це і є мета досягнення будь-якого власника капіталу. ТНК, як міжнародна корпорація, є реальним показником того, що рівень концентрації капіталу і виробництва переріс національні кордони, що певна корпорація стала займати міцні позиції не тільки в національній, а й світової економіці.

Початок процесу формування конкурентного успіху підприємства при представленні на ринку нового продукту полягає в перетині множин маркетингових і науково-технічних рішень. Наявність сумісних потреб певних ринкових сегментів і технологічних можливостей їх забезпечення створює фундамент технологічно обґрунтованої стратегії. Однак, це лише початок, адже технологічно обґрунтовані стратегії можуть виникнути як результат НДДКР (науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт), що проводилися в пошуках вирішення проблем [1]. Проте, як правило, нові розробки завжди знаходять ринки збуту. Технологічно обґрунтована стратегія може не сприяти економічному успіху, якщо у підприємства немає можливостей організувати виробництво з витратами, узгодженими із ринковими цінами та купівельною спроможністю населення. Далі позиція конкурентного успіху залежить від конкурентного статусу підприємства, його ресурсів, стратегії і інтенсивності конкурентних дій інших компаній.

Важливим організаційним моментом є визначення розмірів інвестування у дослідження і науково-дослідні та дослідно-конструкторські впровадження. Висока частка витрат на НДДКР характерна для технологічно інтенсивних галузей і виробництв. Вибір відносного рівня інвестицій в НДДКР частково визначається мінливістю технологічної

галузі, в якій діє підприємство, а також масштабом завдань, які воно ставить перед собою в певній стратегічній зоні господарювання.

Транснаціональні і великі національні корпорації можуть отримати необхідні ресурси за допомогою міжнародних валютно-кредитних організацій, великих надійних банків, фондових бірж, ефективність діяльності яких надзвичайно висока. Управління фінансами у транснаціональних компаній має ряд особливостей:

- необхідність врахування національної специфіки в галузі права та економіки;
- наявність операцій у різних валютах;
- мовний бар'єр;
- національні специфіки в області обліку і оподаткування;
- особливості національних культур в області технології і управління;
- роль урядових органів у регулюванні бізнесу;
- політичні ризики [2].

Основними аспектами міжнародного фінансового менеджменту є: операції з валютою, міжнародні джерела фінансування і запровадження в систему міжнародних джерел фінансової звітності.

Необхідно визначити основні способи отримання іноземних довгострокових інвестицій:

1) пряме валютне інвестування (Foreign Direct Investment) є одним із інструментів діяльності транснаціональних компаній і має на увазі повне фінансування іноземною компанією діяльності своєї філії за кордоном. При цьому можуть передаватися за кордон будь-які види активів, включаючи управлінський персонал і ноу-хау;

2) створення спільних підприємств (International Joint Ventures) – більш реалістичний спосіб отримання іноземних інвестицій. У країнах діють національні законодавства, що регулюють діяльність спільних підприємств, зокрема, вельми поширеною вимогою є обмеження частки іноземного інвестора в капіталі спільного підприємства 49%;

3) емісія євроакцій і єврооблігацій (Euro-equity and Eurobond Market) передбачає випуск цінних паперів з метою розміщення їх серед іноземних інвесторів. Лідируючу роль на світовому фондовому ринку відіграє Лондонська фондова біржа. Існують спеціальні міжнародні синдикати, що займаються організацією випуску та розміщення подібних цінних паперів, страхуванням і вдачею гарантій. Деякі великі міжнародні національні компанії створюють за кордоном власні фінансові інститути для подібних операцій. Очевидно, що честі котирувати свої папери на зарубіжних фондових біржах удостоюються лише солідні успішні компанії. В останні роки Україна зробила певні кроки з метою виходу на євровалютний ринок;

4) валютні свопи (Currency swaps) представляють собою обмінні операції національними валютами, що виконуються компаніями, що представляють різні країни. Для того, щоб мінімізувати витрати з обслуговування кредитів, компанії укладають між собою договір про валютний своп, тобто обміни довгостроковими кредитними зобов'язаннями в одній валюті на рівні зобов'язання в іншій валюті [3].

Найбільш реальним способом отримання іноземних інвестицій і однією із найпоширеніших організаційних стратегій в останні десятиліття є створення спільних підприємств, встановлення ділових партнерських відносин між компаніями різних країн і створення ділових структур різного ступеня інтегрованості. Співпрацюючи між собою, підприємства все частіше утворюють стратегічні альянси. Важливою особливістю таких угод, особливо угод великомасштабних, є їх міжнародний, міжнаціональний характер, в результаті чого виникає транснаціональна кооперація.

У практиці сучасного міжнародного бізнесу вироблені різноманітні, в тому числі досить гнучкі, форми міжнародної кооперації, до числа яких відносяться:

- ліцензійний договір – використання авторського права, товарного знаку, патенту;
- співвиробництво – виготовлення комплексного виробу або його компонент одним із зарубіжних партнерів;
- контракт-менеджмент – передача одним із партнерів іншому ноу-хау в області менеджменту;
- франчайзинг – видача ліцензії на певну діяльність з наданням додаткової управлінської, маркетингової та технологічної підтримки;
- стратегічний альянс – формальне або неформальне об'єднання, яке створюється з метою об'єднання ресурсів для вирішення завдань реорганізації, підвищення ринкової ефективності, досягнення «ефекту масштабу» або з іншими цілями;
- спільне підприємство – одна з найпоширеніших форм стратегічного альянсу, сполучена зі створенням нової компанії юридично і економічно самостійними підприємствами;
- багатонаціональна компанія – найбільш «жорстка» форма міжнародного співробітництва, заснована на механізмі акціонерної участі і / або інших варіантах корпоративного контролю [4].

Успішність міжнародних об'єднань у сфері бізнесу в області фінансування, інвестування та виробничо-комерційних союзів у значній мірі зумовлюється рівнем довіри взаємодіючих сторін. Інформаційний аспект таких об'єднань відіграє важливу роль.

Все частіше ТНК звертають свій погляд на неосвоєні ринки, що знаходяться головним чином у країнах, що розвиваються, і державах з перехідною економікою. Інноваційні інститути знаходять своє втілення саме в ТНК, які виконують роль власників передових технологій. Країни регулюють попит на кінцевий споживчий продукт, а ТНК керують попитом на інновації, випереджаючи потік інновацій. Україна здатна у руслі тенденції, що склалася, використовувати модель відкритих інноваційних мереж як ключ для входу в глобальну інноваційну економіку. Вона має шанси увійти в неї в ролі провідного виробника інтелектуальних продуктів, інноваційних напівфабрикатів, експериментальних зразків.

Висновки. Про вагомість ТНК у світовій економіці свідчать масштаби зарубіжних операцій в усіх галузях та сферах суспільного виробництва. Основні причини експорту прямих зарубіжних інвестицій визначаються прагненням транснаціональних корпорацій максимізувати прибуток шляхом оптимального розміщення капіталу, скороченням

рівня витрат та оподаткування, подоланням торговельних, екологічних й інших бар'єрів, диверсифікацією ризиків, забезпеченням технологічного лідерства, отриманням доступу до природних ресурсів тощо.

Головні перешкоди у фінансуванні транснаціональних корпорацій – це неузгодження інтересів компаній та урядів приймаючих країн, врахування економічних, політичних, валютно-фінансових та законодавчих ризиків. Українські компанії відсутні у міжнародних базах даних, проте Україні не варто залишатися осторонь процесів глобалізації та транснаціоналізації економіки. Адже, вона сьогодні виступає як країна, що здатна приймати транснаціональні корпорації та випробовувати на собі переваги й недоліки їх діяльності. Адже створені прецеденти інтеграції українських компаній-розробників в інноваційні цикли глобальних корпорацій. Для національних економічних систем важливо вчасно знайти своє місце і свою роль у світовій системі, щоб стати повноправним елементом макросистеми, відчувати себе необхідною частиною єдиного цілого.

Список використаних джерел

1. Чернова О.В., Пазиніч О.В. Транснаціональні корпорації в міжнародній економічній системі / О.В. Чернова, О.В. Пазиніч // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 12. – С. 24–26.
2. Скавронська І.В., Мадараш О.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік / І.В. Скавронська, О.В. Мадараш // Молодий вчений. – 2016. – №4. – С. 197 – 200.
3. Нікітіна Т.А. Транснаціональні корпорації як нові гравці на світовому ринку / Т.А. Нікітіна // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К.: КНТЕУ, 2002. – Вип. 4. – С. 20-25.
4. Лимонова Е.М., Архіпова К.С. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації / Е.М. Лимонова, К.С. Архіпова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1 (16). – С. 93–101.

References

1. Chernova O.V., Pazynich O.V. (2010) Transnatsional'ni korporatsiyi v mizhnarodniy ekonomichniy systemi. Investytsiyi: praktykatadosvid. 12. [in Ukrainian].
2. Skavrons'ka I.V., Madarash O.V. (2016) Mistse i rol' TNK u rozvytku natsional'nykh ekonomik. Molodyy vchenyy. 4. [in Ukrainian].
3. Nikitina T.A. (2002) Transnatsional'ni korporatsiyi yak novi hravtsi na svitovomu rynku. Visnyk Kyivivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. 4. [in Ukrainian].
4. Lymonova E.M., Arkhipova K.S. (2014) Transnatsional'nikorporatsiyi: osno vnietaropyrozvytkutarehulyuvannyayikhnoyidiyal'nostivumovakhglobalizatsiyi. Yevropeys'kyu vektor ekonomichnoho rozvytku. 1 (16). [in Ukrainian]